

Zitierhinweis

Borovský, Tomáš: Rezension über: Daniela Tinková (ed.), Zrození občana. Antologie dokumentů z Francouzské revoluce, Praha: Academia, 2015, in: Český časopis historický, 2016, 2, S. 528-529, DOI: 10.15463/rec.935269089

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Daniela TINKOVÁ (ed.)
*Zrození občana. Antologie dokumentů
z Francouzské revoluce*
Praha, Academia 2015, 482 s.,
ISBN 978-80-200-2423-7.

Antologie textů z doby Francouzské revoluce přináší překlady širokého spektra pramenů z období 1789–1799. Na překladech se vedle editorky podíleli ještě Klára Jirsová, Jiří Růžicka a Eva Tinková. Daniela Tinková pak také napsala vstupní studii a stručné úvody k jednotlivým tematickým oddílům, v nichž jsou zpřístupňované texty zasazeny do dobových souvislostí, včetně krátkých medailonků představujících jejich autory. Úvodní stať kromě základního vymezení cílů a rozvržení antologie přináší rovněž přehled prací k Francouzské revoluci, které byly publikovány v češtině nebo do češtiny přeloženy. D. Tinková knihu rozdělila na tři části podle tří fází revoluce, přičemž každá z částí se zaměřuje na trochu jiný okruh témat. Výsledek ovšem není disparátní, zvolené texty výstižně naplňují cíl, který si editorka vytknula, a sice ukázat revoluci jako „kolektivní vůli ke změně“, jež zásadně zasáhla do všech oblastí lidské existence, a představovala tak „ideovou reformaci“ francouzské společnosti.

Texty prvního oddílu pocházejí z „monarchického“ období revoluce v letech 1789–1792 a jejich charakter vyjadřuje název celé části Svoboda, rovnost, vlastnictví. Ústřední téma představují občanská práva a změny v konceptu práva, názorně vyjádřené v debatě o povaze trestu a o trestu smrti. Racionalizace práva se ukazuje v postupu od pojmání viny jako ontologické záležitosti k tezi „necht je každý trestní zákon lidský“ a každý trest přiměřený vůči provinění, jak ji formuluje Michel Lepeletier de

Saint-Fargeau. Většina textů v této části se věnuje postavení občanů a jejich zrovnoprávnění. Občanství nemělo jen nahradit stavovské hierarchické uspořádání společnosti, mělo stát i nad vírou a etnicitou. Překlady deklarace navrhuující zrovnoprávnění Židů, kterou navrhl abbé Henri Gregoire, a návrhu na zrušení obchodu s otroky od Jacques-Pierra Brissota však demonstrují meze obecné deklarace občanských práv a problémy, které s sebou při důsledném uplatnění přinášela. Přes oprávněnou pozornost věnovanou (ne)zbytnosti války potěší čtenáře spíše překlady v závěru této části, které nabízejí cenné průhledy do dobové mentality a jejích snah vychovávat nového občana. Nový systém hodnot ztvárňovala i „vizionářská a neoklasicistní architektura“, již zde zastupují výňatky ze tří děl Étiennea-Louise Boullée.

Svoboda, rovnost, bratrství – tematický posun k létům 1792–1794 je opět vyjádřen v titulu části. Spojujícím tématem je ovšem teror a jeho podoby v politice, hospodářství, sociální oblasti, ale také v umění a jazyce. Diktatura chtěla zásadně přepsat mentální mapu Francie, změny však probíhaly na půdorysu předešlých let, jak je patrné např. z oslav Nejvyšší bytosti či nového kalendária svátků. Za pozornost stojí Robespierův projev o vztahu náboženských a morálních představ k republikánským zásadám, který tyto snahy v krystalické podobě ukazuje, stejně jako návrhy, jimiž jeho přítel Jacques-Louis David usiloval o vytvoření pomníku Slávy francouzského lidu. Přestože vybrané texty v antologii pocházejí z období pouhých deseti let a ukazují široký okruh revolučního myšlení, lze na nich dobře sledovat i myšlenkové proměny v čase.

Třetí část knihy nás uvádí do pěti let hledání stability po jakobínské diktatuře. Ačkoli

časově zahrnuje nejdelší období, rozsahově zabírá v antologii nejmenší místo a přináší překlady deklarací volajících po rovnosti, svobodě vyznání, výňatky z příručky teofilantropů a Cabanisovy práce o vztazích mezi tělesnou a mravní stránkou člověka. Text, který knihu uzavírá, se mírně vymyká z ladění předešlých. Joseph de Maistre podal ve svých Úvahách o Francii jednu z prvních kritických reflexí revoluce, kritiku, jež zároveň zasazuje Francouzskou revoluci do plánu de Maistreovy filosofie dějin. Závěrem přichází chronologická tabulka dějů, do níž jsou vřazeny vydávané texty, bibliografie a jmenný rejstřík.

Výběry textů pro obdobné antologie bývají obtížné. Zde k otázce výběru ještě přistupovaly další problémy, např. zda překládat texty, které již jsou v češtině dostupné, a nakolik krátit květnaté rétorické pasáže dokumentů, jimiž by rozsah výboru neúměrně narostl. Historik specializovaný na dané období by nepochybně ještě doplnil řadu jiných, které by podle jeho mínění stály za pozornost, laik jen s respektem pročitá precizní překlady, které jej uvádějí do mentálních a myšlenkových souřadnic doby. Význam anotované knihy tak sahá dále než jen za prosté představení textů z let revoluce českému čtenáři, jde o podstatný příspěvek k dějinám myšlení v epoše osvícenství a době přerodu předmoderní společnosti ke společnosti moderní.

Tomáš Borovský

19. a 20. století

Stanisław Sławomir NICIEJA

Kresowa Atlantyda.

Historia i mitologia miast kresowych

(Tom I–VII)

Opole, Wydawnictwo MS 2012–2015,

7 svazků po 288 s.,

ISBN 978-83-61915-27-0.

Polský historik, dlouholetý představitel Opolské univerzity a zároveň znamenitý spisovatel Stanisław Sławomir Nicieja v poslední době zúročuje své čtyřicetileté bádání nad polskými dějinami, zejména nad minulostí zemí, které do roku 1939 patřily k Polsku. Svými díly oslovuje nejen odborníky, ale i značně širší okruh čtenářů. Jejich sepsání předchází rozsáhlé pramenné a terénní výzkumy na řadě míst, jež se trvale zapsala do polské historie. Svědčí o tom jeho starší práce o slavné nekropoli Łyczakowie ve Lvově, která byla založena na sklonku 18. století. V uplynulém dvacetiletí, kdy se stal čtyřikrát mimořádně aktivním rektorem opolského vysokého učení, překvapivě dokázal přistoupit k realizaci dalšího mnohosvazkového díla.

Dal mu název *Kresowa Atlantyda*, což lze jen přibližně přeložit jako *Pohraniční Atlantida*. Podtitul objasňuje, že má záměr vydat více než dvacetisvazkový cyklus věnovaný východní Haliči. V úvodu k prvnímu svazku předznamenal, že bude psát „o krajině utonulé ve vírech nepaměti vlivem dlouhotrvající cenzury a mlčení, souvisejícího se záměrem, aby údajně neprobouzely resentimenty k územím, jež Polsko ztratilo. Je to svérázná výprava na mýtický ostrov mladických prožitků a nostalgie statisíců lidí, které nelítostný osud často vrhl do Slezska, Lubuské země (na západě Velkopolska),

